ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

M. POIARES MADURO

της 19ης Φεβρουαρίου 2009 [1]

1. Στο μέτρο που η Συνθήκη ΕΚ προβλέπει απλώς τον συντονισμό των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως, ενδέχεται να εξακολουθούν να υφίστανται αποκλίσεις μεταξύ αυτών. Η άσκηση, έτσι, από τον εργαζόμενο του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας ενδέχεται να τον θέσει σε μειονεκτική θέση, χωρίς να υφίσταται οποιαδήποτε παραβίαση της Συνθήκης. Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, οι σκοποί της Συνθήκης δεν θα επιτυγχάνονταν αν η άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας μπορούσε να οδηγήσει σε απώλεια των πλεονεκτημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως που τους εξασφαλίζει η νομοθεσία ενός κράτους μέλους. Η υπό κρίση υπόθεση αποτελεί αντιπροσωπευτικό παράδειγμα αυτού του παραδόξου.

I — Τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης

2. Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκε στο Δικαστήριο στο πλαίσιο δίκης μεταξύ της K. Leyman και του βελγικού οργανισμού κοινωνικής ασφαλίσεως, που φέρει την ονομασία «Institut National d'Assurance-Maladie» (στο εξής: INAMI). Η K. Leyman, Βελγίδα υπήκοος, εργάστηκε στο Βέλγιο ως μισθωτή από το 1971 μέχρι το 2003. Τον Αύγουστο του 2003, μετέφερε την κατοικία της στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου και υπήχθη στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του εν λόγω κράτους. Στις 8 Ιουλίου 2005, κρίθηκε ανίκανη προς εργασία από τις αρμόδιες αρχές του Λουξεμβούργου για το διάστημα από τις 8 Ιουλίου 2005 έως τις 29 Φεβρουαρίου 2012, ημερομηνία συνταξιοδοτήσεώς της. Στο πλαίσιο αυτό, οι αρμόδιες αρχές του Λουξεμβούργου της χορήγησαν σύνταξη αναπηρίας με άμεση ισχύ, το ποσό της οποίας καθορίστηκε κατ' αναλογία των περιόδων ασφαλίσεως που συμπλήρωσε υπό τη νομοθεσία του Λουξεμβούργου. Το ποσό της συντάξεως ανέρχεται σε 322,83 ευρώ μηνιαίως.

3. Σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1408/71 [2] του Συμβουλίου, η K. Leyman υπέβαλε στο INAMI αίτηση καταβολής παροχών αναπηρίας για τις περιόδους ασφαλίσεως που είχε συμπληρώσει στο Βέλγιο. Στις 23 Ιουλίου 2006, ο βελγικός οργανισμός κοινωνικής ασφαλίσεως της χορήγησε αποζημίωση αναπηρίας ποσού 737,10 ευρώ μηνιαίως. Εντούτοις, η αποζημίωση αυτή θα άρχιζε να της καταβάλλεται από τις 8 Ιουλίου 2006, σύμφωνα με το άρθρο 93 του βελγικού νόμου της 14ης Ιουλίου 1994 περί της υποχρεωτικής ασφαλίσεως παροχών υγείας και αποζημιώσεων, το οποίο προβλέπει ότι το δικαίωμα αποζημιώσεως αναπηρίας γεννάται

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Κανονισμός της 14ης Ιουνίου 1971 περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας [κωδικοποιημένο κείμενο στον κανονισμό (ΕΚ) 118/97, ΕΕ 1997, L 28, σ. 1).

μόνο μετά τη συμπλήρωση ετήσιας περιόδου ανικανότητας προς εργασία, στη διάρκεια της οποίας ο δικαιούχος λαμβάνει παροχή καλούμενη «αποζημίωση πρωτογενούς ανικανότητας».

4. Κατά συνέπεια, για το πρώτο έτος ανικανότητας προς εργασία, η προσφεύγουσα έλαβε από το Μεγάλο Δουκάτο αποζημίωση αναπηρίας η οποία υπολογίστηκε με βάση τις περιόδους ασφαλίσεως που είχε συμπληρώσει στο κράτος αυτό, αλλά δεν έλαβε καμία παροχή από τον βελγικό οργανισμό κοινωνικής ασφαλίσεως.

5. Η K. Leyman άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως του INAMI ενώπιον του αρμοδίου εργατοδικείου (Tribunal du travail de Nivelles), με την οποία υποστήριξε ότι ο ορισμός της 8ης Ιουλίου 2006 ως ημερομηνίας ενάρξεως καταβολής της αποζημιώσεως αναπηρίας αντίκειται στην ελεύθερη κυκλοφορία και ζήτησε να οριστεί ως ημερομηνία ενάρξεως των καταβολών η 8η Ιουλίου 2005. Το αιτούν δικαστήριο, εκτιμώντας ότι η ένδικη διαφορά θέτει διάφορα ζητήματα κοινοτικού δικαίου, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως.

II — Το νομικό πλαίσιο και τα υποβληθέντα στο Δικαστήριο ερωτήματα

6. Για την πλήρη κατανόηση του σκεπτικού που οδήγησε στην υποβολή της υπό κρίση αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως και των ζητημάτων που τίθενται με τα υποβληθέντα ερωτήματα, είναι αναγκαίο να υπομνησθούν οι ακόλουθες διατάξεις.

7. Το παράρτημα IV του κανονισμού 1408/71 κατατάσσει τα κράτη μέλη σε δύο κατηγορίες, ανάλογα με το είδος της κοινωνικής νομοθεσίας που εφαρμόζουν. Στο πλαίσιο των καλούμενων νομοθεσιών της κατηγορίας Α, το ύψος των παροχών ανέρχεται σε συγκεκριμένο ποσό το οποίο δεν συναρτάται με τη διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως, ενώ στις καλούμενες νομοθεσίας της κατηγορίας Β το ύψος των παροχών συναρτάται με τη διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία αυτής της μορφής.

8. Στις περιπτώσεις, όπως η επίμαχη, στις οποίες ο εργαζόμενος υπόκειται διαδοχικά σε μια νομοθεσία της κατηγορίας Α, όπως η νομοθεσία του Βελγίου, και σε μια νομοθεσία της κατηγορίας Β, όπως η νομοθεσία του Λουξεμβούργου, το άρθρο 40, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 παραπέμπει στους κανόνες που περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο 3 του κανονισμού, ήτοι στα άρθρα 44 έως 51α. Εξ αυτών συνάγεται ότι ένας εργαζόμενος δύναται να θεμελιώσει δικαίωμα συντάξεως αναπηρίας σε περισσότερα κράτη μέλη, δικαίωμα το οποίο γεννάται σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που θέτει εκάστη εθνική νομοθεσία, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 44, παράγραφος 2.

9. Πάντως, το άρθρο 45, παράγραφος 1, διευκρινίζει ότι για τη γένεση του δικαιώματος παροχών πρέπει, εφόσον απαιτείται, να λαμβάνονται υπόψη όλες οι περίοδοι ασφαλίσεως που πραγματοποιήθηκαν σε άλλα κράτη μέλη. Η αρχή αυτή του συνυπο-

λογισμού των περιόδων ασφαλίσεως περιλαμβάνεται, επίσης, στο άρθρο 40, παράγραφος 3, που αναφέρεται σε περίπτωση αντίστοιχη προς αυτή που αποτελεί το αντικείμενο της υπό κρίση υποθέσεως:

σαν να πρόκειται για περίοδο κατά την οποία του χορηγήθηκαν παροχές ασθενείας σε χρήμα δυνάμει της νομοθεσίας του πρώτου κράτους μέλους, ή κατά την οποία ήταν ανίκανος να εργασθεί κατά την έννοια της νομοθεσίας αυτής.»

«α) Για να καθοριστεί το δικαίωμα παροχών δυνάμει της νομοθεσίας κράτους μέλους η οποία αναφέρεται στο παράρτημα IV, μέρος Α, και η οποία εξαρτά τη χορήγηση των παροχών αναπηρίας από την προϋπόθεση ότι, κατά τη διάρκεια ορισμένης χρονικής περιόδου, ο ενδιαφερόμενος έχει λάβει παροχές ασθένειας σε χρήμα ή έχει καταστεί ανίκανος προς εργασία, εφόσον μισθωτός ή μη μισθωτός που έχει υπαχθεί στη νομοθεσία αυτή, προσβληθεί από ανικανότητα προς εργασία με επακόλουθο την αναπηρία, ενώ υπάγεται στη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, λαμβάνεται υπόψη, με την επιφύλαξη του άρθρου 37, παράγραφος 1:

10. Όσον αφορά το χρονικό σημείο γενέσεως του δικαιώματος παροχών αναπηρίας στην ειδική περίπτωση που προβλέπει το άρθρο 40, παράγραφος 3, στοιχείο α΄, στο άρθρο 40, παράγραφος 3, στοιχείο β΄, ορίζεται:

i) κάθε περίοδος κατά την οποία έλαβε, δυνάμει της νομοθεσίας του δεύτερου κράτους μέλους γι' αυτή την ανικανότητα προς εργασία, παροχές ασθενείας σε χρήμα ή, αντί για αυτές, διατήρησε το μισθό του,

ii) κάθε περίοδος κατά την οποία έλαβε, δυνάμει της νομοθεσίας του δεύτερου κράτους μέλους, για την αναπηρία που ήταν επακόλουθο αυτής της ανικανότητας προς εργασία, παροχές κατά την έννοια του παρόντος κεφαλαίου 2 και του κεφαλαίου 3,

«β) το δικαίωμα παροχών αναπηρίας γεννάται δυνάμει της νομοθεσίας του πρώτου κράτους μέλους, είτε κατά τη λήξη της περιόδου που προηγείται της αποζημιώσεως της ασθενείας, που ορίζεται από τη νομοθεσία αυτή, είτε κατά τη λήξη της περιόδου που προηγείται της ανικανότητας προς εργασία, που ορίζεται από τη νομοθεσία αυτή, και το νωρίτερο:

i) κατά την ημερομηνία γενέσεως του δικαιώματος παροχών που αναφέρονται στο στοιχείο α΄, σημείο ii, δυνάμει της νομοθεσίας του δεύτερου κράτους μέλους

ή

ii) την επομένη της τελευταίας ημέρας κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος έχει δικαίωμα παροχών ασθενείας σε χρήμα, δυνάμει της νομοθεσίας του δεύτερου κράτους μέλους.»

11. Τέλος, κατά το άρθρο 46 του κανονισμού 1408/71, ο αρμόδιος φορέας προσδιορίζει το πραγματικό ποσό της παροχής αναπηρίας κατ' αναλογία της διάρκειας των περιόδων ασφαλίσεως ή κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζει, εν σχέσει προς τη συνολική διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως και κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν υπό τις νομοθεσίες όλων των κρατών μελών στις οποίες έχει υπαχθεί ο ενδιαφερόμενος.

12. Στην υπό κρίση υπόθεση, η δυσκολία οφείλεται στις διαφορές που υφίστανται μεταξύ των νομοθεσιών του Βελγίου και του Λουξεμβούργου, όσον αφορά την ημερομηνία από της οποίας πρέπει να καταβάλλεται η σύνταξη αναπηρίας. Ενώ κατά το δίκαιο του Λουξεμβούργου το δικαίωμα επί της εν λόγω συντάξεως γεννάται από την πρώτη ημέρα της ανικανότητας, ήτοι εν προκειμένω από τις 8 Ιουλίου 2005, κατά το δίκαιο του Βελγίου το δικαίωμα γεννάται μόνον κατά τη λήξη ετήσιας περιόδου αρχομένης από της επελεύσεως της ανικανότητας, ήτοι εν προκειμένω από τις 8 Ιουλίου 2006.

13. Επομένως, για το πρώτο έτος ανικανότητας, η προσφεύγουσα λαμβάνει μόνον την κατά το δίκαιο του Λουξεμβούργου σύνταξη αναπηρίας η οποία υπολογίζεται κατ' αναλογία της διάρκειας των περιόδων ασφαλίσεως που συμπλήρωσε αποκλειστικά στο Λουξεμβούργο, ήτοι ποσό μικρότερο του ποσού της συντάξεως πρωτογενούς ανικανότητας που θα ελάμβανε αν είχε παραμείνει στο Βέλγιο. Ταυτόχρονα, για το πρώτο έτος ανικανότητας, ο βελγικός οργανισμός κοινωνικής ασφαλίσεως, το INAMI, αρνήθηκε να της χορηγήσει σύνταξη αναπηρίας υπολογιζόμενη κατ' αναλογία της διάρκειας των περιόδων ασφαλίσεως που συμπλήρωσε στο Βέλγιο, με την αιτιολογία ότι, δυνάμει του βελγικού δικαίου, της αναπηρίας προηγείται περίοδος ανικανότητας προς εργασία, καλούμενη περίοδος «πρωτογενούς ανικανότητας», και ότι, στην περίπτωση αυτή, το άρθρο 40, παράγραφος 3, στοιχείο β', προβλέπει ότι το δικαίωμα παροχών αναπηρίας γεννάται, δυνάμει της νομοθεσίας του πρώτου κράτους μέλους, «κατά τη λήξη της περιόδου που προηγείται της ανικανότητας προς εργασία».

14. Η K. Leyman φρονεί ότι οι κανόνες αυτοί παραβιάζουν την κοινοτική αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο, με τα δύο ερωτήματά του, ζητεί, κατ' ουσίαν, από το Δικαστήριο να διευκρινιστεί κατά πόσον το άρθρο 40, παράγραφος 3, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71 και το άρθρο 93 του βελγικού νόμου της 14ης Ιουλίου 1994 είναι σύμφωνα με το κατά το άρθρο 18 ΕΚ δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής των πολιτών της Ένωσης, καθόσον οι δύο αυτές διατάξεις δύναται να έχουν ως αποτέλεσμα δυσμενή μεταχείριση των πολιτών οι οποίοι άσκησαν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας.

III — Νομική εκτίμηση

15. Καταρχάς επισημαίνεται ότι, μολονότι τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν το άρθρο 18 ΕΚ, η επίδικη περίπτωση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 39 ΕΚ, δεδομένου ότι η προσφεύγουσα εγκαταστάθηκε στο Λουξεμβούργο προκειμένου να ασκήσει μισθωτή εργασία. Επομένως, δεν είναι αναγκαία ερμηνεία του άρθρου 18 ΕΚ, καθόσον το δικαίωμα κάθε πολίτη της Ένωσης να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών βρίσκει ειδική έκφραση στο άρθρο 39 ΕΚ όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων [3].

16. Κατά συνέπεια, οι αμφιβολίες που διατύπωσε το αιτούν δικαστήριο, όσον αφορά το κύρος του άρθρου 40, παράγραφος 3, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71 και του άρθρου 93 του βελγικού νόμου της 14ης Ιουλίου 1994, πρέπει να εξετασθούν υπό το πρίσμα του άρθρου 39 ΕΚ. Κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, οι επίμαχες διατάξεις, καθόσον προβλέπουν ετήσια περίοδο αναμονής πριν τη γένεση του δικαιώματος συντάξεως αναπηρίας, εμποδίζουν την K. Leyman να επικαλεστεί, κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους ανικανότητας, τα δικαιώματα που απέκτησε κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής σταδιοδρομίας της στο Βέλγιο. Ως εκ τούτου, τη θέτουν σε μειονεκτική θέση για τον λόγο και μόνον ότι άσκησε το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας.

17. Εκ πρώτης όψεως, η Συνθήκη δεν θίγει τις, επιτρεπόμενες από το κοινοτικό δίκαιο, διαφορές μεταξύ των νομοθεσιών του Βελγίου και του Λουξεμβούργου, όσον αφορά το χρονικό σημείο ενάρξεως καταβολής της συντάξεως αποζημιώσεως. Συγκεκριμένα, η Συνθήκη δεν προβλέπει, στο άρθρο 42 ΕΚ (πρώην άρθρο 51 της Συνθήκης ΕΚ) την εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί κοινωνικής ασφαλίσεως, αλλά μόνον τον συντονισμό των εν λόγω νομοθεσιών. Επομένως, η Συνθήκη δεν θίγει την εξουσία των κρατών μελών να ρυθμίζουν τα συστήματά τους κοινωνικής ασφαλίσεως [4]. Ειδικότερα, εναπόκειται στη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους να καθορίσει τις προϋποθέσεις χορηγήσεως των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως [5]. Συνεπεία της αρμοδιότητας αυτής των κρατών μελών, οι διαφορές που υφίστανται μεταξύ των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως ως προς τις εφαρμοστέες διαδικασίες και τα δικαιώματα των προσώπων που εργάζονται σ' αυτά δεν θίγονται [6].

18. Πράγματι, τα κράτη μέλη έχουν επιλέξει διαφορετικές λύσεις όσον αφορά τις παροχές ασθενείας και αναπηρίας. Ο κοινοτικός νομοθέτης έλαβε υπόψη το γεγονός αυτό και περιορίστηκε να θέσει σε εφαρμογή, με τον κανονισμό 1408/71 που εκδόθηκε βάσει του άρθρου 42 ΕΚ, ένα σύστημα συντονισμού, το οποίο αφορά κυρίως τον προσδιορισμό της εφαρμοστέας ή των εφαρμοστέων νομοθε-

3 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 26ης Νοεμβρίου 2002, C-100/01, Oteiza Olazabal (Συλλογή 2002, σ. I-10981, σκέψη 26), της 26ης Απριλίου 2007, C-392/05, Αλεβίζος (Συλλογή 2007, σ. I-3505, σκέψη 66), και της 11ης Σεπτεμβρίου 2007, C-287/05, Hendrix (Συλλογή 2007, σ. I-6909, σκέψη 61).

4 — Αποφάσεις της 13ης Μαΐου 2003, C-385/99, Müller-Fauré και van Riet (Συλλογή 2003, σ. I-4509, σκέψη 100), της 9ης Μαρτίου 2006, C-493/04, Piatkowski (Συλλογή 2006, σ. I-2369, σκέψη 32), και της 3ης Απριλίου 2008, C-103/06, Derouin (Συλλογή 2008, σ. I-1853, σκέψη 23).

5 — Αποφάσεις της 30ής Ιανουαρίου 1997, C-4/95 και C-5/95, Stöber και Piosa Pereira (Συλλογή 1997, σ. I-511, σκέψη 36), της 28ης Απριλίου 1998, C-120/95, Decker (Συλλογή 1998, σ. I-1831, σκέψη 22), Müller Fauré και van Riet (προπαρατεθείσα, σκέψη 100) και της 21ης Φεβρουαρίου 2008, C-507/06, Klöppel (Συλλογή 2008, σ. I-943, σκέψη 16).

6 — Αποφάσεις της 15ης Ιανουαρίου 1986, 41/84, Pinna (Συλλογή 1986, σ. 1, σκέψη 20), της 12ης Ιουλίου 1989, 141/88, Jordan (Συλλογή 1989, σ. 2387, σκέψη 13), και της 19ης Μαρτίου 2002, C-393/99 και C-394/99, Hervein κ.λπ. (Συλλογή 2002, σ. I-2829, σκέψη 50).

σιών στους μισθωτούς και μη μισθωτούς εργαζομένους που κάνουν χρήση, υπό διάφορες περιστάσεις, του δικαιώματός τους ελεύθερης κυκλοφορίας [7]. Στο πλαίσιο αυτό, ο κοινοτικός νομοθέτης δεν μπορεί να καθορίζει το περιεχόμενο των εθνικών νομοθεσιών περί κοινωνικής ασφαλίσεως, των οποίων το συμβατό με τη Συνθήκη εμπίπτει στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών [8], υπό τον έλεγχο του κοινοτικού δικαστή.

19. Συνεπώς, το άρθρο 40 του κανονισμού 1408/71 θεσπίζει ένα μηχανισμό συντονισμού των εθνικών νομοθεσιών, για την περίπτωση που εργαζόμενος εγκαταλείπει ένα κράτος μέλος με νομοθεσία της κατηγορίας Α προκειμένου να εγκατασταθεί σε άλλο κράτος μέλος που εφαρμόζει νομοθεσία της κατηγορίας Β. Σε παρόμοια περίπτωση, κάθε κράτος μέλος στο οποίο ο ασφαλισμένος άσκησε μισθωτή εργασία οφείλει, όπως προανέφερα, να χορηγήσει παροχή αναπηρίας κατ' αναλογία της διάρκειας της περιόδου κατά την οποία ο εργαζόμενος εργάστηκε στο έδαφός του, υπό τον προϋπόθεση ότι αυτός πληροί τους όρους που θέτει η εθνική νομοθεσία για τη χορήγηση της παροχής. Συναφώς, το άρθρο 40, παράγραφος 3, στοιχείο β', του κανονισμού αναγνωρίζει ρητώς ότι τα κράτη μέλη με νομοθεσία της κατηγορίας Α δύνανται, σε ορισμένες περιπτώσεις, να εξαρτούν την παροχή συντάξεως αναπηρίας από την παρέλευση προηγούμενης περιόδου ασθενείας ή ανικανότητας προς εργασία.

20. Είναι συνεπώς αμφίβολο αν η προσφεύγουσα δύναται να αξιώσει στο Βέλγιο την καταβολή συντάξεως αναπηρίας από την πρώτη ημέρα της ανικανότητάς της προς εργασία. Αυτό θα ισοδυναμούσε με υποχρέωση άμεσης καταβολής μιας παροχής η οποία, κατά το βελγικό δίκαιο, χορηγείται μόνον κατόπιν ετήσιας περιόδου αναμονής. Η αναγνώριση στην προσφεύγουσα του δικαιώματος αυτού θα ισοδυναμούσε με επιβολή στο εν λόγω κράτος υποχρεώσεως εναρμονίσεως του δικαίου του, παρά το γεγονός ότι η Συνθήκη προβλέπει τον συντονισμό, απλώς, των εθνικών νομοθεσιών.

21. Αυτή η προϋπόθεση από την οποία το βελγικό δίκαιο κοινωνικής ασφαλίσεως εξαρτά τη χορήγηση παροχής και η οποία επιτρέπεται βάσει του άρθρου 40, παράγραφος 3, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71 συνιστά, αυτή καθεαυτή, παράβαση του άρθρου 39 ΕΚ; Προτείνω να δοθεί αρνητική απάντηση. Η ως άνω προϋπόθεση δεν συνιστά διάκριση λόγω ιθαγενείας μεταξύ εργαζομένων ούτε διάκριση σε βάρος αυτών που άσκησαν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας. Εφαρμόζεται κατά τον ίδιο τρόπο στους εργαζομένους που διήνυσαν ολόκληρη την επαγγελματική σταδιοδρομία τους στο Βέλγιο, οι δε ενδεχόμενες επιπτώσεις της ως προς τους εργαζομένους που άσκησαν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας αποτελούν απλή συνέπεια των διαφορετικών νομοθετικών επιλογών στις οποίες προέβησαν το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο κατά τον καθορισμό των προϋποθέσεων από τη συνδρομή των οποίων τα κράτη αυτά εξαρτούν η χορήγηση συντάξεως αναπηρίας.

22. Συγχρόνως, πρέπει να αναγνωριστεί ότι η βελγική νομοθεσία θα έθετε σε μειονεκτική θέση τους εργαζομένους που άσκησαν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας σε σχέση με τους εργαζομένους που παρέμειναν στο έδαφος του Βελγίου, σε περίπτωση που οι πρώτοι δεν θα μπορούσαν να αξιώσουν την καταβολή αυτής της αποζημιώσεως πρωτο-

7 — Προπαρατεθείσες αποφάσεις Hervein κ.λπ., σκέψη 52, και Derouin, σκέψη 20.

8 — Προπαρατεθείσα απόφαση Hervein κ.λπ., σκέψη 53.

γενούς ανικανότητας. Επομένως, πρέπει να δοθεί απάντηση και στο ερώτημα αν η προσφεύγουσα θα μπορούσε να επικαλεστεί το κοινοτικό δίκαιο προκειμένου να διεκδικήσει το κατά το βελγικό δίκαιο δικαίωμα αποζημιώσεως πρωτογενούς ανικανότητας. Μολονότι από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η K. Leyman διεκδικεί αποκλειστικά το δικαίωμα λήψεως της συντάξεως αναπηρίας από την πρώτη ημέρα της ανικανότητάς της προς εργασία, πάντως, γεγονός παραμένει ότι τα προδικαστικά ερωτήματα αφορούν γενικότερα το κατά πόσον ένα σύστημα που προβλέπει την άρνηση, κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους ανικανότητας προς εργασία, χορηγήσεως οποιασδήποτε φύσεως παροχής, η οποία προσδιορίζεται λαμβάνοντας υπόψη όλες τις περιόδους ασφαλίσεως που έχουν συμπληρωθεί στο Βέλγιο, είναι σύμφωνο προς το κοινοτικό δίκαιο.

23. Το ζήτημα που τίθεται εν προκειμένω ουδόλως αφορά το ότι η K. Leyman λαμβάνει από τις αρχές του Λουξεμβούργου, λόγω της μεταφοράς των επαγγελματικών δραστηριοτήτων της στο κράτος αυτό, σύνταξη αναπηρίας προσδιοριζόμενη κατ' αναλογία της σύντομης περιόδου ασφαλίσεως που συμπλήρωσε στο έδαφος του Μεγάλου Δουκάτου και της οποίας το ποσό είναι μικρότερο του ποσού της αποζημιώσεως πρωτογενούς ανικανότητας που θα ελάμβανε για το πρώτο έτος ανικανότητάς της προς εργασία αν είχε παραμείνει στο Βέλγιο. Όπως υπογράμμισα ανωτέρω, ο κοινοτικός νομοθέτης δεν εναρμόνισε το ποσό των κοινωνικοασφαλιστικών παροχών. «Συνεπώς, η Συνθήκη δεν διασφαλίζει στον εργαζόμενο ότι η επέκταση των δραστηριοτήτων του σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη ή η μεταφορά τους σε άλλο κράτος μέλος θα είναι ουδέτερη όσον αφορά τον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως. Λαμβανομένων υπόψη των διαφορών των νομοθεσιών περί κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών, τέτοιου είδους επέκταση ή μεταφορά μπορεί, ανάλογα με την περίπτωση, να είναι κατά το μάλλον ή ήττον ευνοϊκή ή δυσμενής για τον εργαζόμενο στο πεδίο της κοινωνικής προστασίας.» [9] Συνεπώς, κατ' αρχήν, ένα ενδεχόμενο μειονέκτημα, σε σχέση με την κατάσταση όπου ο εργαζόμενος ασκεί το σύνολο των δραστηριοτήτων του στο ίδιο κράτος μέλος, συνακόλουθο της επεκτάσεως των δραστηριοτήτων του ή της μεταφοράς του σε ένα ή περισσότερα άλλα κράτη μέλη και στην υπαγωγή του σε νέα νομοθεσία κοινωνικής ασφαλίσεως, δεν αντιβαίνει στις διατάξεις περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων [10].

24. Εντούτοις, είναι αναγκαίο να γίνει διάκριση μεταξύ, αφενός, των ενδεχομένων μειονεκτημάτων που απορρέουν από την υπαγωγή του εργαζομένου στη νομοθεσία διαφόρων κρατών μελών και, αφετέρου, της δυσμενούς μεταχειρίσεως την οποία η νομοθεσία ενός κράτους μέλους επιφυλάσσει σε καταστάσεις οι οποίες εμφανίζουν στοιχεία διασυνοριακού χαρακτήρα. Κατά συνέπεια, το ζήτημα που τίθεται αφορά ακριβώς το κατά πόσον συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο το γεγονός ότι Βέλγος εργαζόμενος, ο οποίος εγκαταστάθηκε στο Μεγάλο Δουκάτο και επλήγη από ανικανότητα προς εργασία κατά την άσκηση στο εν λόγω κράτος της επαγγελματικής του δραστηριότητας, δεν δύναται, κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους ανικανότητας, να λάβει παροχή η οποία προσδιορίζεται λαμβάνοντας υπόψη εισφορές που είχαν προηγουμένως καταβληθεί στο πλαίσιο του βελγικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως, ενώ αν είχε παραμείνει στο Βέλγιο θα μπορούσε να λάβει αποζημίωση πρωτογενούς ανικανότητας από την πρώτη ημέρα της ανικανότητάς του προς εργασία.

25. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα

9 — Προπαρατεθείσες αποφάσεις Hervein κ.λπ., σκέψη 51, και Piatkowski, σκέψη 34.

10 — Όπ.π.

αυτό, κρίσιμη δεν είναι τόσο η διάταξη του άρθρου 40, παράγραφος 3, στοιχείο β΄, του κανονισμού 1408/71, η οποία αφορά μόνον το ζήτημα της χορηγήσεως της συντάξεως αναπηρίας, όσο εκείνη του άρθρου 40, παράγραφος 3, στοιχείο α΄, του εν λόγω κανονισμού. Ασφαλώς, η δεύτερη αυτή διάταξη, λαμβανόμενη υπό την κυριολεκτική της έννοια, αφορά αποκλειστικώς τις παροχές αναπηρίας και επιβάλλει απλώς σε κράτη μέλη, όπως το Βέλγιο, τα οποία εξαρτούν τη χορήγηση των εν λόγω παροχών από την παρέλευση προηγούμενης περιόδου ανικανότητας προς εργασία, να λαμβάνουν υπόψη, κατά την εξέταση του κατά πόσον η προϋπόθεση αυτή πληρούται, κάθε περίοδο κατά τη διάρκεια της οποίας ο εργαζόμενος έλαβε, δυνάμει της νομοθεσίας του δεύτερου κράτους μέλους, για ανικανότητα προς εργασία, παροχές ασθενείας ή αναπηρίας [11].

26. Πάντως, πρέπει να υπομνησθεί ότι, προκειμένου να διασφαλισθεί η αποτελεσματικότητα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, το άρθρο 42 προβλέπει τη θέσπιση ενός συστήματος το οποίο να εγγυάται στους διακινούμενους εργαζομένους «τον συνυπολογισμό *όλων* των περιόδων που λαμβάνονται υπόψη από τις διάφορες εθνικές νομοθεσίες για την κτήση και τη διατήρηση του δικαιώματος προς λήψη παροχής όπως και για τον υπολογισμό του ύψους αυτής». Σύμφωνα δε με πάγια νομολογία, όλες οι διατάξεις του κανονισμού 1408/71 πρέπει να ερμηνεύονται υπό το φως του σκοπού του άρθρου 42 της Συνθήκης, που έγκειται στη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, μεταξύ άλλων, δια του συνυπολογισμού των περιόδων ασφαλίσεως, κατοικίας ή απασχολήσεως [12]. Σε συγκεκριμένη περίπτωση στην οποία ο συνυπολογισμός αυτός αποδείχθηκε ανέφικτος, το Δικαστήριο δεν δίστασε να ακυρώσει διάταξη του κανονισμού 1408/71 που απέκλειε τη δυνατότητα να ληφθούν υπόψη περίοδοι κατά τη διάρκεια των οποίων, προς τον σκοπό παρατάσεως της περιόδου αναφοράς που προέβλεπε η νομοθεσία κράτους μέλους, οι κοινωνικοασφαλιστικές παροχές καταβάλλονταν σύμφωνα με τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους [13]. Μολονότι είναι αληθές ότι η Συνθήκη δεν θίγει τις διαφορές μεταξύ των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως των διαφόρων κρατών μελών, επομένως δε και των διαφορών ως προς τα δικαιώματα των προσώπων που εργάζονται σ' αυτά, εντούτοις, ο σκοπός της δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί αν οι διακινούμενοι εργαζόμενοι, ασκώντας το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας που έχουν, έχαναν τα πλεονεκτήματα κοινωνικής ασφαλίσεως που τους εξασφαλίζει η νομοθεσία κράτους μέλους. Πράγματι, μία τέτοια συνέπεια θα μπορούσε να αποτρέψει τον κοινοτικό εργαζόμενο από την άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας, παρακωλύουσα, ως εκ τούτου, την άσκηση αυτής της ελευθερίας [14]. Ο σκοπός αυτός συνεπάγεται ότι οι διακινούμενοι εργαζόμενοι δεν πρέπει να υφίστανται ούτε απώλεια των δικαιωμάτων τους για παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως ούτε μείωση του ποσού τους λόγω του ότι άσκησαν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλο-

11 — Για ορισμένα παραδείγματα εφαρμογής αυτής της διατάξεως, βλ. αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 1977, 41/77, Warry (Συλλογή τόμος 1977, σ. 651), και της 12ης Ιανουαρίου 1983, 150/82, Coppola (Συλλογή 1983, σ. 43) οι κρίσεις του Δικαστηρίου στις αποφάσεις αυτές επικυρώθηκαν εν συνεχεία με το άρθρο 40, παράγραφος 3, στοιχείο α΄, του κανονισμού 1408/71.

12 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 9ης Αυγούστου 1994, C-406/93, Reichling (Συλλογή 1994, σ. I-4061, σκέψη 21), της 26ης Οκτωβρίου 1995, C-481/93, Moscato (Συλλογή 1995, σ. I-3525, σκέψη 27), και C-482/93, Klaus (Συλλογή 1995, σ. I-3551, σκέψη 21), και της 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-244/97, Lustig (Συλλογή 1998, σ. I-8701, σκέψη 30).

13 — Βλ. απόφαση της 18ης Απριλίου 2002, C-290/00, Duchon (Συλλογή 2002, σ. I-3567). Για μια ανάλυση του ζητήματος, βλ. Mavridis, P., *La sécurité sociale à l'épreuve de l'intégration européenne,* Bruylant, 2003, σ. 657 έως 659.

14 — Βλ. αποφάσεις της 4ης Οκτωβρίου 1991, C-349/87, Παράσχη (Συλλογή 1991, σ. I-4501, σκέψη 22), της 20ής Σεπτεμβρίου 1994, C-12/93, Drake (Συλλογή 1994, σ. I-4337, σκέψη 22), της 5ης Οκτωβρίου 1994, C-165/91, van Munster (Συλλογή 1994, σ. I-4661, σκέψη 27), και της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, C-228/07, Petersen (Συλλογή 2008, σ. I-6989, σκέψη 43).

φορίας που τους παρέχει η Συνθήκη [15] και, ειδικότερα, ότι ο κανόνας περί συνυπολογισμού των περιόδων ασφαλίσεως, κατοικίας ή απασχολήσεως επιδιώκει να διασφαλιστεί ότι η άσκηση του δικαιώματος αυτού δεν συνεπάγεται απώλεια των πλεονεκτημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως που θα μπορούσε να αξιώσει ο εργαζόμενος αν είχε διανύσει τη σταδιοδρομία του σε ένα μόνο κράτος μέλος [16].

27. Εν προκειμένω, αν η K. Leyman είχε εργαστεί και είχε συμπληρώσει όλες τις περιόδους ασφαλίσεως στο Βέλγιο ή αν είχε καταστεί ανάπηρη ή ανίκανη προς εργασία ενδεχομένως μετά την άσκηση μισθωτής δραστηριότητας σε άλλο κράτος μέλος, θα είχε δικαίωμα αποζημιώσεως πρωτογενούς ανικανότητας για το διάστημα από τις 8 Ιουλίου 2005 έως τις 7 Ιουλίου 2006.

28. Επομένως, το άρθρο 40, παράγραφος 3, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71, ερμηνευόμενο από το πρίσμα του άρθρου 42 της Συνθήκης, έχει την έννοια ότι απαιτεί από κράτος μέλος, όπως το Βέλγιο, όχι μόνο να λαμβάνει υπόψη, προς τον σκοπό καταβολής παροχής αναπηρίας, κάθε περίοδο κατά την οποία ο ασφαλισμένος έλαβε παροχές αναπηρίας δυνάμει της νομοθεσίας του Λουξεμβούργου, αλλά επίσης να λαμβάνει υπόψη, προς τον σκοπό υπολογισμού και καταβολής της αποζημιώσεως πρωτογενούς ανικανότητας, όλες τις περιόδους ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν υπό τη νομοθεσία του Λουξεμβούργου σαν να πρόκειται για περιόδους που συμπληρώθηκαν υπό τη δική του νομοθεσία.

29. Κατά συνέπεια, οι βελγικές αρχές οφείλουν να προβούν σε ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 93 του νόμου της 14ης Ιουλίου 1994 υπό το πρίσμα της ανωτέρω ερμηνείας του άρθρου 40, παράγραφος 3, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71. Όπως έχει επανειλημμένως τονίσει το Δικαστήριο, τα κράτη μέλη, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας ρυθμίσεως των συστημάτων τους κοινωνικής ασφαλίσεως, οφείλουν να τηρούν το κοινοτικό δίκαιο, ειδικότερα δε, τις διατάξεις της Συνθήκης περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων [17]. Η αρμοδιότητα των κρατών μελών επομένως δεν είναι απεριόριστη. Ειδικότερα, αυτά οφείλουν να τηρούν το πνεύμα και τις αρχές του κανονισμού 1408/71, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η αρχή κατά την οποία ο διακινούμενος εργαζόμενος δεν πρέπει να υφίσταται δυσμενή μεταχείριση κατά την άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας, καθώς και να διασφαλίζουν ότι το κατά τον τρόπο αυτό διαμορφωμένο σύστημα δεν στερεί από τον εργαζόμενο αυτό την προστασία σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως [18]. Επιπροσθέτως, μολονότι ένα ενδεχόμενο μειονέκτημα, σε σχέση με την κατάσταση όπου ο εργαζόμενος ασκεί το σύνολο των δραστηριοτήτων του στο ίδιο κράτος μέλος, συνακόλουθο της επεκτάσεως των δραστηριοτήτων του ή της μεταφοράς τους σε ένα ή περισσότερα άλλα κράτη μέλη και στην υπαγωγή του σε νέα νομοθεσία κοινωνικής ασφαλίσεως, δεν αντιβαίνει, καταρχήν, στις διατάξεις των άρθρων 39 ΕΚ και 43 ΕΚ, εντούτοις, η νομοθεσία αυτή δεν πρέπει να καταλήγει ευθέως στην καταβολή μη ανταποδοτικών εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως [19]. Όπως προαναφέρθηκε, αν η

15 — Προπαρατεθείσες αποφάσεις Lustig, σκέψη 31, και Reichling, σκέψη 24.

16 — Προπαρατεθείσες αποφάσεις Lustig, σκέψη 31, και Moscato, σκέψη 28.

17 — Αποφάσεις της 26ης Ιανουαρίου 1999, C-18/95, Terhoeve (Συλλογή 1999, σ. I-345, σκέψη 34), Decker, παρατεθείσα ανωτέρω στην υποσημείωση 5, σκέψη 23, Piatkowski, παρατεθείσα ανωτέρω στην υποσημείωση 4, σκέψη 33, της 7ης Ιουλίου 2005, C-227/03, van Pommeren-Bourgondiën (Συλλογή 2005, σ. I-6101, σκέψη 39), Derouin, παρατεθείσα ανωτέρω στην υποσημείωση 4, σκέψη 25, Klöppel, παρατεθείσα ανωτέρω στην υποσημείωση 5, σκέψη 16, και Petersen, παρατεθείσα ανωτέρω στην υποσημείωση 14, σκέψη 42.

18 — Απόφαση Derouin, παρατεθείσα ανωτέρω στην υποσημείωση 4, σκέψη 25.

19 — Αποφάσεις Hervein κ.λπ., παρατεθείσα ανωτέρω στην υποσημείωση 6, σκέψη 51, και Piatkowski, παρατεθείσα ανωτέρω στην υποσημείωση 4, σκέψη 34.

K. Leyman δεν είχε δικαίωμα να ζητήσει την καταβολή από τις αρχές κοινωνικής ασφαλίσεως του Βελγίου οποιασδήποτε παροχής για το πρώτο έτος της ανικανότητάς της προς εργασία, αυτό θα σήμαινε ότι, για το εν λόγω διάστημα, κατέβαλε στο βελγικό σύστημα μη ανταποδοτικές εισφορές.

IV — Πρόταση

30. Για τους λόγους που εκτίθενται ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο ερώτημα που υπέβαλε το Tribunal de travail de Nivelles ως εξής:

«Το άρθρο 40, παράγραφος 3, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996, έχει την έννοια ότι επιβάλλει σε κράτος μέλος με νομοθεσία της κατηγορίας Α, η οποία εξαρτά τη χορήγηση των παροχών αναπηρίας από την προϋπόθεση ότι, κατά τη διάρκεια ορισμένης χρονικής περιόδου, ο ενδιαφερόμενος έχει καταστεί ανίκανος προς εργασία, να λαμβάνει υπόψη, εφόσον μισθωτός που έχει υπαχθεί στη νομοθεσία αυτή, προσβληθεί από ανικανότητα προς εργασία με επακόλουθο την αναπηρία, ενώ υπάγεται στη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, όλες τις περιόδους που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία του δεύτερου αυτού κράτους μέλους για τη γένεση του δικαιώματος και τον υπολογισμό του ποσού οποιασδήποτε παροχής που η νομοθεσία του προβλέπει υπέρ προσώπου που έχει προσβληθεί από ανικανότητα προς εργασία κατά τη διάρκεια της οικείας περιόδου.»